

Antoni Seva Llinares

Mosaic

Màximes i pensaments

MOSAIC

Màximes i pensaments

Assaig 48

MOSAIC

Màximes i pensaments

Antoni Seva Llinares

Universitat de València
© Antoni Seva Llinares, 2018
© D'aquesta edició: Universitat de València, 2018

Publicacions de la Universitat de València
Arts Gràfiques, 13 – 46010 València

Disseny de la col·lecció: Inmaculada Mesa
Maquetació: Celso Hernández de la Figuera Gómez
Imatge de la coberta: Perseu i Andròmeda (fragment del mosaic de la Medusa de
Tarraco), s. II-III dC, MNAT, Tarragona

ISBN: 978-84-9134-236-6
Dipòsit legal: V-255-2018

Impressió: Guada Impressors, SL

*Breuiloquentem iam me
tempus ipsum facit.*

CICERÓ, *Att.* 7.20.1

Índex

Pròleg.....	11
MOSAIC	13

Pròleg

Una de les primeres lectures que van deixar més marca en Joan Fuster infant van ser les sentències contingudes en els fulls diaris d'un bloc-calendari publicat per una editorial piadosa: «La meva infància en quedà enlluernada». Aleshores no podia saber que bevia d'un corrent que, amb el temps, ell mateix hauria d'incrementar brillantment.

Les col·leccions de proverbis o adagis, fets expressament per un autor o espigolats de la seva obra, existeixen, per dir-ho així, des del principi de la literatura. *Proverbis* és ja el títol d'un llibre de l'Antic Testament i *Aforismes* el d'una de les principals obres d'Hipòcrates; Apí Claudi i Cató redactaven en vers les seves sentències; circulaven antologies extretes de les obres dels filòsofs i dramaturgs clàssics, en l'antiguitat i en l'edat mitjana, amb estrelles com Ciceró i Sèneca. En llengua vulgar, a casa nostra, Llull, Turmeda i altres adoctrinaven amb proverbis. Erasme va dedicar centenars de pàgines a engrunar i explicar adagis clàssics. El segle d'Or francès ho va ser també en aforismes, amb noms insignes com Pascal, La Bruyère, Chamfort i, per damunt de tots, el gran La Rochefoucauld, tan admirats per Josep Pla, en una tradició que arriba gairebé als nostres dies, amb Renard i Valéry. Filòsofs alemanys com Schopenhauer, Adorno i, al capdavant, Nietzsche van fer de l'aforis-

me un mitjà d'expressió eficaç. Un llibret vermell de màximes enarboraven amenaçadorament uns abrandats revolucionaris xinesos. L'experiència i la moral populars s'han plasmat sempre en dites sentencioses. Etcètera.

Requisit necessari de l'aforisme, pel que fa a la forma, és la brevetat: en un bon aforisme no ha de faltar ni sobrar ni una paraula ni una coma. Pel que fa al contingut, qualsevol tema hi té cabuda. És, doncs, com l'assaig, com un assaig concís. Un assaig és una mà oberta; un aforisme, un puny tancat. Una opinió o una exhortació forjada en el motlle estret de l'aforisme esdevé una arma esmolada o una joia llampant o un consell serè o un somriure irònic o una broma amable o una crítica àcida. La brevetat nua fa que el missatge, net i clar, s'imprimeixi fonament en la memòria. També és cert que, com la poesia èpica, els tractats filosòfics o els discursos polítics, els aforismes poden encloure pures vulgaritats o bestieses crues o banalitats parençoses o tòpics suats o succedanis de veritats o vacus jocs d'enginy, mera quincalla. En forma d'aforisme s'han dit les coses més sublimes; una austera sentència coronava sarcàsticament la portalada dels Lager nazis.

M'hauria agradat anomenar aquest aplec de textos, a la manera dels clàssics francesos, *maximes et pensées*. Prefereixo dir-ne –si se'm permet el neologisme– brevíloquis: dites o escrits breus, petits assaigs en forma diversa. Hi ha, no cal dir-ho, molts aforismes, però també reflexions, comentaris, diàlegs, apunts del natural, retrats psicològics o morals, virtuals missatges electrònics, epigrames, facècies... He eludit la temptació d'ordenar per seccions tot aquest material: no vull ni puc presentar cap sistema de la meva dubitativa visió del món. Si de cas, ofereixo un mosaic o, més ben dit, tessel·les, peces per a un mosaic, que el possible i molt benèvol lector, si li abelleix, es podrà fer al seu gust.

MOSAIC

- 1 -

Gràcies només a un lleuger desplaçament lateral del cor podem distingir unes nocions relatives tan importants com les de dreta i esquerra. Sortosament la Natura, que estima la simetria, va cometre un error o es va permetre un capritx.

- 2 -

Sense prejudicis no es poden fer judicis.

- 3 -

Un home polit, discret i cortès, en morir, hauria de poder fer que el seu cadàver es volatilitzés, que s'esvaís en les aures impalpables, i no deixar als altres unes despulles infectes, fèrides i macabres.

- 4 -

Et vous vous appelez néo-cons? Bon! Si c'est vous-mêmes qui le dites...

- 5 -

Fídias, Policlet, Praxíteles i els altres, en representar els déus com homes i els homes com déus, han incitat els pobres mortals a imitar les seves estàtues. Una font de desvaris i de frustracions.

- 6 -

La força de la raó? La raó és petita, fràgil i feble. Ho reconeix ella mateixa.

- 7 -

En el fons, tothom està convençut que els altres són horribles.

- 8 -

Sentit al meu poble: «Han passat dos hòmens i un castellà».

- 9 -

Quins temps tan feliços, quan un home savi podia abraçar totes les ciències. Ara el savi més competent és el que domina una porció cada vegada més petita d'una branca especial d'una ciència particular.

- 10 -

A certa altura de la vida, quan un s'adona de la pròpia ignorància, quan veu que, per molt que s'esforci, a penes arribarà a saber res de debò, per què continuar afanyant-se per aprendre? Per costum?, per vici?, per curiositat? Però l'alternativa, l'acceptació de la ignorància irremissible, fóra més desesperada.

- 11 -

Enyorava tan desconsoladament la cabellera perduda que volia proclamar-ho al món sencer: es va posar un postís.

- 12 -

En el mirall, hi busquem un còmplice, i tot sovint hi trobem un traïdor.

- 13 -

La ciència: un rodal de certesa i un camp vast de suposicions.

- 14 -

La fama present és afalagadora, però també efímera i oportunista. La fama futura és un miratge: ni està garantida ni se'n podrà fruit. L'única fama satisfactòria fóra la pretèrita: haver estat mencionat profèticament, per exemple, en la *Divina comèdia*, ni que fos a l'infern. Això sí que fóra un bon motiu d'orgull. Llàstima que sigui impossible.

- 15 -

La humilitat tot sovint és el posat que adopta el ressentiment per a revenjar-se de la fama merescuda dels altres.

- 16 -

Almenys des de la invenció de l'alfabet, i sens dubte des de moltíssims segles abans, es diu que la raça humana degenera: les quatre edats, el bon temps passat, la corrupció del present, la pèrdua de valors... No ho lamenten només els carques de totes les èpoques, sinó fins i tot molts «progressistes» actuals. A mi, al contrari, això m'omple de noble orgull: penso que gairebé podré ser un model de virtuts per als homes que seran d'aquí a cent o mil anys.

- 17 -

Qui proclama que es retira del món espera secretament que algú el traurà a la llum i el farà brillar encara més.

- 18 -

Triomfeu brillantment, coroneu-vos amb els llores de la dialèctica: forgeu-vos un enemic idiota i inerm, i després ataqueu-lo sense pietat.

- 19 -

Encara sort que les tres quartes parts de la literatura i de la ciència gregues es van perdre. Què haurien imaginat, pensat i creat, si no, les generacions posteriors?

- 20 -

L'home enyora l'edat d'or. Viure sense mals, sense dolor, sense vellesa ni mort veritable, sense treball ni esforç, consumint els productes espontanis de la terra, en un temps estàtic, sense alts ni baixos, sense atzars, en una beatitud inconscient... Tot molt tranquil i potser feliç, però també tan ensopit!

- 21 -

Carpe diem! –«*Carpe diem*»? Com si fos tan fàcil!

- 22 -

Guarda un bell i tendre record dels antics amics: no els tornis a veure més.

- 23 -

«Justícia poètica»: cànida revenja il·lusòria de literats.

- 24 -

Compte amb els misteris: poden ser meres banalitats velades per la ignorància o per l'astúcia o per l'art.

- 25 -

Els personatges d'òpera italiana són conscients que són personatges d'òpera, i s'hi complauen.

- 26 -

Qui naufraga en alta mar no cal que s'esforci a nadar.

- 27 -

El nostre segle, que ha causat i patit tantes massacres i mortaldats, mira com un tabú el suïcidi, que sovint és una manera raonable i discreta d'abandonar el món, i l'eutanàsia, que sovint és un dolorós acte de pietat.

- 28 -

No és que les solucions aportades pels utopistes siguin del tot errònies i inaplicables: més aviat solen ser parcials i contradictòries. La manta que abriga els muscles i deixa destapats els peus.

- 29 -

Sense l'aparició intermitent d'utopies, la història es detindria, la humanitat entraria en un estat d'estagnació. Les utopies, si s'acomplissin plenament, violentarien la natura humana i convertirien els pobles en casernes o en manicomis; si es posen a prova parcialment en realitzacions concretes, s'accepten a la llarga a costa de perdre els cantells més durs. Ara bé, perquè tinguin èxit, ni que sigui petit, hi ha d'haver qui se les cregui del tot i vulgui imposar-les, amb la paraula o amb l'espasa.

- 30 -

Temps era temps, s'especulava sobre la societat que el triomf del socialisme instauraria: resolta la lluita de classes, s'arribaria a l'última síntesi, al comunisme, a un final de la història: comunitat de béns, igualtat fraternal, pau universal, abundància de recursos, poca feina i repartida, molt d'oci dedicat al cultiu de la ment i de la sensibilitat... De la sang vessada pel proletariat germinaria una nova edat d'or. Els teòrics i militants cànids que imaginaven aquesta societat feliç no eren els dimonis amb banyes i cua que la propaganda del bloc capitalista pintava: uns angelets, eren, amb ales i aurèola!

- 31 -

No escolteu l'eunuc que predica castedat ni el desmenjat que prescriu abstinència. Sigueu indulgents amb els vostres innocents excessos.

- 32 -

Si tothom diu que ho entén a la primera, o hi ha un equívoc o és una bajanada.

- 33 -

L'edat va estretint les expectatives de vida. En la infantesa, gairebé tot sembla indefinidament possible. Els cops exteriors fan plegar les ales d'una joventut il·lusa i confiada. L'edat adulta dona un terreny més segur, però també més limitat; madurar és aprendre a conformar-se i a renunciar: ja no es serà ric o famós o influent. En l'extrema vellesa, es pot aspirar a poc més que conservar els records, evitar les punxades del reuma i tenir a taula una sopeta calenta.

- 34 -

Alguns es pensen haver trobat l'entrellat d'allò que equívocament anomenem amor, aquella follia divina o neguit carnal que inspiren o l'Àfrodita celestial o la vulgar. Tot és química, diuen. Es trasllada, doncs, el misteri a la ciència.

- 35 -

Mireu aquestes criatures famolenques. El blanc dels ulls lluu com un parell de fars; un eixam de mosques voleteja de les orelles a la boca resseca, de les crostes a les mucositats viscloses; al pit descarnat es compten totes les costelles sota la pell fosca; un ventre inflat com un bot amb un melic prominent; les extremitats, com branquillons secs; unes mans que volen arrapar-se al pit eixut i flàccid d'un mare envellida prematurament. Si no hi sabem dir o fer res de profit, almenys callem avergonyits.

- 36 -

Els patiments soferts per mantenir les pròpies idees poden tenir molt de mèrit, però no donen per ells sols la raó.

- 37 -

Som perquè recordem; però, com que la memòria és tan fluixa i interessadament selectiva, estem fets a gargots.

- 38 -

Els sistemes filosòfics del passat, malmesos pel temps, semblen edificis en ruïnes. Els filòsofs nous n'aprofiten les desferres creient que alçaran un edifici perenne: durarà potser menys. Filosofar és reciclar.

- 39 -

Les utopies, retrats en negatiu de la societat concreta en què neixen, aspiren a la superació de la història, pretenen assolir un estat definitiu, immòbil. Com que projecten el millor dels mons, fóra boig canviar-lo per un altre, que per definició seria pitjor.

- 40 -

Hi ha pocs senyals que indiquin que l'home hagi superat definitivament l'agressivitat animal: el refrenament de la resposta brutal, la comprensió de les raons de l'altre, un cert sentiment de germanor són proves dubtoses i precàries que no exclouen, en el moment menys pensat, un salt enrere.

- 41 -

La insídia del pensament únic no és tant que sigui únic: és que és la negació del pensament.

- 42 -

En els èxits propis, un hauria d'esperar dels altres, a tot estirar, la mateixa escassa, distreta atenció que un dedica als èxits dels altres.

- 43 -

«Una condició capital per a tot goig és limitar-se». Ho diu Kierkegaard parlant de l'amor. Admetem-ho, si ens referim a un goig moderat, a una passió tèbia, governada per la raó: la consciència enriqueix i ennobleix el plaer. Però l'autèntica passió, amb goig o turment, no vol barreres: consisteix justament en la supressió dels límits de la raó. El subjecte, com posseït per una divinitat, és torbat, trastornat, sofreix un rapte, una alienació, l'èxtasi. Ho deia el nostre March: «Qui tébeu és, d'Amor és enemic».

Mosaic és un ampli recull de textos breus, variats pel fons, per la forma i pel to; hi predominen els aforismes, però també les reflexions de tota mena, comentaris, anècdotes, apunts del natural, observacions psicològiques i morals, facècies... tot formulat en frases concises, petits diàlegs, consells... El material, deliberadament, es presenta com petites tesselles d'un mosaic que el lector ha de comprendre.

Aquests escrits podrien semblar bagatel·les enginyoses o improvisades. Però un bon aforisme, en la seua nuesa, ha de condensar eficaçment un pensament complex; no hi ha de faltar ni de sobrar ni una paraula. Ve a ser el germen o el colofó d'un assaig: un assaig és una mà oberta; un aforisme, un puny tancat.

Els textos que componen aquest *Mosaic* evocuen les *maximes et pensées* dels clàssics francesos. Ells van saber donar una alta categoria a un gènere que es remunta als orígens de la literatura i que, a través de molts representants il·lustres, arriba fins als nostres dies. Entre nosaltres, el referent indiscutible ha estat Joan Fuster.

Antoni Seva Llinares (Alacant, 1942) ha estat professor de Filologia Llatina d'instituts d'Onda i Barcelona i de la Universitat Pompeu Fabra. És membre del Consell de la Fundació Bernat Metge, on ha publicat edicions i traduccions de Catul, de Claudià i de les tragèdies de Sèneca (en curs d'edició). Ha estat director i redactor del *Diccionari llatí-català* d'Enciclopèdia Catalana.

A més de publicar nombrosos articles sobre filologia, crítica literària i altres temes, ha editat traduccions de Pico della Mirandola, Campanella i Erasme (PUV); una traducció de les *Memòries* de Lorenzo Da Ponte (Quaderns Crema); *Alacant, trenta mil pieds-noirs*, estudi històric i sociològic, i *Quadern d'ocis*, recull d'assaigs (Tres i Quatre).

En paraules de l'autor, «la filologia és un ofici apassionant; la mirada sobre l'home i el món, una necessitat vital».

ISBN 978-84-9134-236-6

UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

PUBLICACIONS

PUV